СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 227. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 29. вересня, 1924. VOL. XXXII. No. 227. Jersey City, N. J., Monday, September 29, 1924. THREE CENTS

Уряд починає слідство над скандалами серед поліцію в Філядельфії.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па., 26. вересня. — „Ліга для Виконування Закона" вислала була в середу до призидента Кулиджа листа, в якому закидає, що весь уряд Філядельфії переїджений корупцією, яка сягає навіть до федеральних урядів. Ліга звертала спеціяльну увагу на деморалізацію в рядах поліції та федеральних прогибіційних урядників.

Федеральний уряд у Вашингтоні вже взяв під увагу сі закиди Ліги, а ґенаральний прокуратор (міністер судівництва) Стовн на припорученне Кулиджа вислав листа до голови Ліги, щоби він предложив йому докази на правдивість закидів, пороблених Ліґою.

„МАТИ ДЖОВНС" ЗА КУЛИДЖОМ.

ВАШИНҐТОН, 26. вересня. — „Мати Джовнс", широко в Америці звісна робітнича аґітаторка та орґанізаторка майнерських юній, відвідала нині президента Кулиджа і заявилася після візити за його кандидатурою. На її думку, Американській Федерації Праці не вдасться звернути голоси юнійних робітників за Ла Фолетом. Вона каже, що робітники вдоволені з життєвої стопи.

РОДИНИ КАНДИДАТІВ БЕРУТЬ УЧАСТЬ В АҐІТАЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 26. вересня. — Пані Нормен Мекмилен Едемс, дочка Джана Дейвиса, демократичного кандидата на уряд президента Злучених Держав, вибираеться незадовго в довшу аґітаційну подорож за своїм батьком. Вона думае орґанізувати жінок-виборців для демократичної партії.

Жінка сенатора Ла Фолета, поступового кандидата, теж собі вибираеться в аґітаційну подорож за мужом. Вона вже заповіла першу промову в Ню Йорку на слідуючий вівторок.

ПОЗИВАЮТЬ ПАРТІЮ ЛА ФОЛЕТА.

ОЛІМПІЯ, Вашинґтон, 26. вересня. — Провідники републиканської партії сього стейту позивають в суд партію Ла Фолета, щоби вона мала право називатися лишень одним іменем, а не трома, під яким вона досі фіґуруе.

ДЕМОКРАТИ СТЕЙТУ НЮ ЙОРКУ ОСУДЖУЮТЬ КЛЕНА.

СИРАКЮЗ, Ню Йорк, 26. вересня. — Демократична стейтова конвенція приняла виразну заяву, звернену проти Ку-Клакс-Клена.

В сій заяві говориться:

„Ми без обиняків осуджуемо Ку-Клакс-Клен. Ся орґанізація стараеться піддати зверхну владу кождого стейту під волю та бажання свого невидимого царства. Ся орґанізація стараеться поширити нетерпимість через тайні заклики та замасковані напади на певні части суспільности, яких вона ненавидить через їх расу, релігію або барву шкіри. Діяльність сеї орґанізації стоїть у противенстві до основних засад, на котрих спочивае американський уряд".

ПОЧИНАЮТЬ НАНОВО РУХ У БАВОВНЯНІМ ПРОМИСЛІ.

САВТБРИДЖ, Месечусетс, 26. вересня. — Вовняні фабрики підприемства Гемилтон Вулен Ко., котре мае коло 2,000 робітників, починають роботу наново від слідуючого понеділка. Робітники будуть робити по 4 дні на тиждень. Те саме оповістила Снетрел Милс Ко.

СТРАХОВИЩА ВОЄННОЇ ШПІОНАЖІ ВОСКРЕСАЮТЬ НА ХВИЛЮ.

ВАШИНҐТОН, 26. вересня. — В богацькій дільниці міста відкрито широко розгалужені підземні хідники. Ледво вістка про се появилася в місцевих ґазетах, а зараз стали по місті кружляти чутки про любовні авантури серед високих урядників та про відважні підкопи німецьких военних шпіонів. Тимчасом Гарисон Дайер, природник зі Смитсонської Інституції, признався, що він робив такі підземні хідники, щоби там слідити за життем мотилів, комах та другиx животин.

ДОГАДУЮТЬСЯ НЕЩАСТЯ НА ОЗЕРІ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 26. вересня. — Властителі корабля Клифтона, котрий спізнився з приїздом до порту вже понад 80 годин, а котрий був на повнім озері підчас страшної бурі, що лютувала на озері Гюроні в минувшу неділю й понеділок, стратиливже всяку надію на його поворот. Властителі думають, що він загинув підчас бурі з усіма моряками, яких було на ньому 28 люда. Він був наладованим каміннем. Давно колись він полював на океані на кити.

РОЗСЛІДИ НАД СКОРОСТЮ СВІТЛА.

ШИКАҐО, Илинойс, 26. вересня. — А.Микелсон, професор Шикаґовського університету, подае до ґазет вістку про вислідки своїх дослідів над скоростю світла.

Як каже вчений, справа ся займала вчених від давна. Хоча вони придумали ріжні прилади та способи для мірення скорости світла, всеж учені не були зовсім певні сеї скорости. Хоча загально принималося, що світло йде зі скоростю 186 тисяч миль на секунду, вчені загально припускали, що вони може роблять похибку на яких 30 миль. Проф. Микелсон рішив використати повне затьміння сонця сього року для докладних помірів скорости лучів. Для сеї цілі він і придумав відповідний прилад, що виглядае як осьми-гранне зеркало. Поміри й оглядини роблено з кількох місцевостий рівночасно. Вони дадуть докладні дані про скорість лучів. Обчислення будуть покінчені в 1925 році. На основі тимчасових обчислень проф. Микелсон подае скорість світла на 299,820 кільометрів на секунду.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ІҐНОРУЄ МОСКОВСЬКІ ЗАЛИЦЯННЯ.

ВАШИНҐТОН, 26. вересня.— Урядники департаменту стейту заявили, що департамент стейту не дасть ніякої відповіди на заяву большевицького міністра заграничних справ Чічеріна, котрий простягае до американського уряду руку та хоче заключити з ним торговельний договір.

ВОРОГ ПОРОКІВ ДІСТАЄ 30 ДНІВ ЗА ПОРОКИ.

БОФАЛО, Ню Йорк, 26. вересня. — Суд видав нині вирок у справі методиського проповідника Чарлза Пенфолда, котрий вславився був свого часу своїм походом проти пороків, а котрого поліція арештувала недавно, коли він викликав публичне згіршенне, розїзджаючи собі містом в автомобили з панею Фредою Лор, женою свого парохіянина. Арештований заявив був на поліції, що жінка, котра з ним їхала, є його женою. Присяжні судді признали його винуватим, а суддя засудив його на 30 днів арешту.

В салі судовій перед проголошением вироку відбувалися скандальні сцени. Величезна товпа цікавих залягла судову салю та кричала до проповідника серед свистів та гукань: „Ангеле наш". Суддя вспокоїв розлучених зібраних та промовив до засудженого.

„Ви є проповідником Св. Евангелія. Як такий ви вели хрестоносний похід проти пороків. Ви повинніб стояти понад тими мерзенними вчинками, за які вас тут засуджено".

СХОВАВ ГРОШІ А ОПІСЛЯ ЗАБУВ ПРО СЕ.

Юрко Лис , замешкалий у Ґудів Саск, в Канаді, приїхав на відвідини до Виннипеґу і замешкав у Емпайр ґотели. Мав він при собі поважну суму бо аж 580 дол, які для забезпеки сховав під карпетом у кімнаті в якій замешкував. На нещасте Юрко хоч дуже молодий віком мае однак дуже слабу память, бо забув де сховав гроші і тому доніс міській поліції, що його обікрали. Детективи почали шукати за злодіями і грішми однак безуспішно, але вкінци, цілком несподівано гроші найшлися. Дівчина, що робила порядок у кімнаті, найшла їх під карпетом і повідомила про свою щасливу находку поліцію. — Доперва тепер пригадав собі Юрко Лис, що сам їх там сховав для забезпеки, а опісля забув про се.

ХТО МАЄ ЗАОПІКУВАТИСЯ БЕЗРОБІТНИМИ В КАНАДІ.

З Отави повідомляють:

Конференція в справі безробіття, яку скликало домініяльн 4. с. м. На ній рішено було що кошт удержая безробітних мас мае бути покритий доміняльними, провінціональними і муніципальними властями. Найбільшу часть кошту понесуть власти муніципальні, бо 50 прц. по 25 прц. правительство провінціональне і доміняльне.

Перекомендовано було, щоб жадні власти т. е муніципальні провінціональні, і доміняльні не застановляли робіт через зиму.

На конференції ухвалено нагану фабрикантам за спричинення безробіття [illegible]

НАЙШЛИ МЕРТВОГО В ПЕВНИЦІ.

В минулу неділю о г. 11 рано найшли у Виннипеґу Василя Ситника, що мешкав під чил. 88, при МекДанелд улиці, мертвого у пивниці дому де мешкав. Покійник мав 40 літ і був занятий при зелізничім будівничім відділі. Ситник від довшого часу не чувся здоровий і тому його смерть належить приписати натуральним причинам. Др. Камерон, провінціональний коронер, заявив, що лікарська обдукція відбудеться і і покаже чи потрібним буде переведенне судового слідства, що до причини смерти покійника. Ситник полишив в Галичині жінку і дітий.

БОРОТЬБА ЧОЛОВІКА ЗІ ШКІДНИМИ КОМАХАМИ.

Науковий світ, усе більше розсліджуе способи, як забезпечитися перед міліонами дрібних а часто й невидимих небезпечних для людського життя сотворінь животин. Метода ця починається розсліджуванням, яечок і розвитку початку життя, а кінчиться на кормі цих животин івсіх цих елементів, що можуть знищити ці сотворіння. В деяких краях прим. розмножили спеціяльні роди птахів, про котрих переконалися, що вміють винищити деякі вовсім комахи. В инших краях штучно розмножили спеціяльні роди птахів і лидиків, котрі самі не е шкідні, але найбільші неприятелі тамтих шкідників. У богато краях засадили спеціяльні роди цвітів, котрих запах убивае ці шкідні комахи.

БЛИЗКО 19 ТИСЯЧ ЛЮДИЙ ВЕРНУЛОСЯ З АМЕРИКИ ДО КАНАДИ.

Протягом чотирох місяців: цвітня, мая, червня, і липня с.р. прибуло до Канади 64, 023 іміґрантів, між якими було 18.870 Канадійців вернувших з Америки до Канади. Між повернувшими Канадійцями було 16164 уроженців Канади, 1.646 уроженців Англії а 1.058 неанглійського походження.

ПЕРЕД ГОЛОДОМ НА УКРАЇНІ.

Останні листи, одержані з Полтавщини, малюють сумний стан урожаю цього року на Лівобережжі. Хліба на Полтавщині погоріли. Населення, опинившись без корму для худоби, кинулося на ринки спродувати її, в наслідок чого ціни на мясо відразу впали до нечуваних цифр. В той час, коли 1 арш. перкалю коштує тепер там 65—90 коп., фунт мяса продається по 9 коп., і, як запевняють, коштувати-ме ще дешевше. Над лівобережжям носиться привид цілковитого зубожіння.

СКІЛЬКИ ЛЮДИЙ МОЖЕ ВИЖИВИТИ ЗЕМЛЯ.

Наша земля мае 183.3 квадратових км. суші. З цього менше, як половина, а саме 66 кв. км. надається під управу. З цего простору відпадае ще половина на ліси й левади. отже остае всего 2.800 міліонів гектарів для управи під ростини для харчів чоловіка. Поділ на голову з числа населення в ріжних краях ріжний. В Німеччині — по словам „ґазети хеміків" — на кождого чоловіка припадає0.3 гектара, а в Зединених Державах це число виносить майже один гектар. Коли на одного чоловіка взяти 1.2 гектара управної землі, то земля моглаби виживити 2.30 міліонів людий. Населення землі виносить майже 170 міліонів, отже і це найвище число можнаб осягнути небаром. Та 1.2 гектар. землі на голову та богато. Колиж би всюди управляли землю, так, як на заході, то земля давалаби двічі стільки плодів, і виживилаби два рази стільки людий. Колиж би всі люди жили веґетарійно (без мяса), як пр. у Японії, то для пожитку вистарчивби навіть один гектар для десяти людий. В такому разі населення землі моглоби збільшитися навіть до 25 міліярдів, а не забраклоби ім поживи.

Москалі в боротьбі проти грузинських самостійників заслонюються грузинськими женщинами і дітьми.

ТРАПЕЗУНТ, Туреччина, Мала Азія, 26. вересня.— З Грузії повідомляють, що там далі триває війна між грузинськими повстанцями і московським війском.

Провідник повстанців полковник Чолкашвілі подався зі своїм юнацтвом в силі 20,000 в недоступні гори Ельбрус, відки випадав і побивав московське „червоне" війско.

Одначе Москалі взялись на діявольський спосіб оборони. Вони набрали женщин і дітий з місцевого населення і заслонюються ними, щоби повстанці в них не стріляли. Женщин і дітий тягнуть зі собою насилу і ставлять їх розбоем на чолі своїх відділів, а сих, що опираються, убивають на місці. Навіть матерей з немовлятами при грудях ставлять Москалі на фронті війска.

Досі вже вкрили Москалі дорогу свого походу сотками трупів грузинських женщин і дітий, котрих або убили, або які віддали духа з вичерпаних сил.

Грузинські повстанці не хотять стріляти до своїх материй, жінок, сестер і дітий і тому щораз далі уступають в недостугні гори, щоби скритись від Москалів.

Населенне, а навіть повстанці здалеку бачать, як Москалі бють і гонять перед собою наче худобу безпомічних женщин і безсильних дітий. Вони полонили для сих діявольських цілий 3,000 женщин і дітий.

Московський уряд видав наказ зломити силу полковника Чолкашвілі за всяку ціну і тому на Кавказ наслано вже до 100, 000війска. Москва забрала війска з „польської" і „румунської" границі і післала їх на Кавказ, бо боялась революції в цілій Росії.

Москалі убили в Грузії богато цивільного населення, а богато революціонерів заслали на Сибір.

Женщин і дітий ужито в боротьбі проти грузинських самостійників на виразний приказ Москви.

ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО ВИБОРІВ.

ЛОНДОН, 26. вересня. — Один з провідників англійських консерватистів, бувший міністер Винстон С. Черчилл, приготовляеться до виборчої аґітації, колиб парлямент був розпущений і нові вибори розписані. Він збирае консервативні сили до боротьби проти Партії Праці. Особливо хоче він звернути свою аґітацію проти англійсько-російського договору.

ЗА ПОЗИЧКУ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

ЛОНДОН, 26. вересня. — Сюди приїхав президент німецького державного банку Шахт у справі позички для Німеччини в сумі $200,000,000 на основі пляну Доса.

НІМЕЧЧИНА І ЛІҐА НАРОДІВ.

ПАРИЖ, 26. вересня.— Німеччина вислала ноту до аліянтів, в якій питаеться, яке вона одержить становище в Лізі Народів, колиб туди приступила.

Рівночасно вона протестуе проти французького мита на товари, які німецькі торговці ввозять до Франції.

Французи кажуть, що ся нота позбавить Німеччину доброї нагоди і корисних умов при приступленню до Ліґи Народів.

НІМЕЦЬКИЙ ЦЕППЕЛІН ДЛЯ АМЕРИКИ.

БЕРЛІН, 26. вересня. — Німецький великий воздухоплав З Р—З, який збудовано у Фрідріхсгафен на зразок Цеппеліна, для Америки, відбув окружну подорож понад Німеччину і Німецьке море, яка тривала 34 годин.

Командант воздухоплава Гуґо Екнер заявив, що він жде на дорученне з Америки і зараз відлетить туди та злетить в Лейкгерст, Н. Дж.

ЧІЧЕРІН ЗА ПОРОЗУМІННЄМ З АМЕРИКОЮ.

МОСКВА, 26. вересня. — Большевицький комісар закордонних справ Григорій Чічерін подав заяву про відношенне свого уряду. Він подав її большевицькому урядови телеґрафічному бюрови до розповсюдження.

В тій заяві каже Чічерін, що він не розуміе, чому капіталістична Америка не могла би порозумітися з „робітничою" Росією і подае яко зразок до наслідування англійсько-російський договір.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ОДЕСА, Україна, 26. вересня. — Повстанці висадили зі шин експресовий зелізничий поїзд на шляху Москва-Одеса.

При вискоченню поїзда згинуло 19 осіб і богато було тяжко ранених.

БОЛГАРСЬКИЙ КОРОЛЬ ЖИЄ.

ПАРИЖ, 25. вересня. — Із Софії, столиці Болгарії, повідомляють, що чутка про убитте короля Бориса неправдива.

РОЗПУКА.

РИМ, 26. вересня. — Коли премієр Муссоліні їхав улицею, Риму, кинулась під коні його повозки молода дівчина, але її впору вератовано. Премієрови заявила вона, що кинулась з розпуки, бо її прогнано з урядової посади, яку досі займала. Муссоліні доручив перевести допит і приняти її знову до роботи.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ОРҐАНІЗАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДЕРЖАВНИКІВ

Тепер кожда українська орґанізація, котра має характер політичний, є орґанізацією Українців державників, значить таких громадян, котрі хотять чинно брати участь в будованню української держави на українських землях, або бодай помагати сьому будованню хотяйби і здалека грішми і політичною пропаґандою.

Так робили громадяни державники других націй і также мусять робити Українці. Іншої дороги для них нема.

Обєднанне в Злучених Державах також мусить мати мету державницьку, а його члени чи прихильники мусять бути державниками.

Ті 30,000 Українців, котрі через свої орґанізації належать до Обєднання, вони не належать для паради і гонору, — але для помочі свому народови в Европі у будові української держави. Про се вже пора всім нам здати собі справу і сього ясного шляху держатись.

Коли всі Українці в Америці сього не тямлять, то бодай тих 30,000 повинні добре знати і ділом доказати, що вони державники і дають сталі датки на поміч свому народови в боротьбі і праці для відбудови української держави.

А що зробили ті 30,000 Українців?

Вони навіть не зложили по 3 доляри річно свого народнього податку. Вони винні нині свому народови $180,000. Не дали майже нічого, а З НІЧОГО НЕ МОЖЕ БУТИ НІЧОГО. Яка робота може бути, як наш зорґанізований загал так сповняє свої громадські обовязки? Се чейже всі дуже добре розуміють.

Не можна нарікати на бідність або занепад українського життя в Америці. Хто обіде наші громади, або бодай читає дописі, то знає, що українське громадянське життє по громадах не завмерло; декуди воно кипить; люди беруться жваво до роботи і добробут громади та одиниць зростає.

Причиною занедбання центральної орґанізації є хвилева зневіра по невдачах українського народу в Европі. Алеж народови, що бореться за своє право до вільного життя, не вільно зневірюватись. У зневірі він тільки показує свою слабість, як зновуж видержаностю до кінця хотяйби у найбільшому лихоліттю нація показує свою силу.

Наш старий край не є в зневірі і сим він виявляє незломну силу.

За ним повинні піти й Українці в Америці. Геть із зневірою!

Нехай ті наші громади, котрі у себе добре держаться, підіпруть також Обєднанне, бо Обєднанне се українська школа державницька. Не може держава складатися з розбитих і розєднаних громад, але із злучених та обєднаних. Висловом держави є централя, центральна влада, вибрана з волі народу.

Зразком такої централі повинно бути в Америці Обєднанне. А буде воно тоді, як наш загал віддасть йому власть і прийматиме її постанови, а передівсім, коли підіпре свою централю добрим словом і народнім податком.

ПРОТЕСТ 150,000,000-ОВОЇ ДЕРЖАВИ

Учера подали ми в Свободі протест російського большевицького комісаря Кріста Раковського на анґлійсько-російській конференції в Лондоні.

Раковський протестував проти захоплення Румунією Бесарабії (в якій північна і південня часть українські) та української (північної) Буковини, і проти захоплення Польщею Східної Галичини.

Він говорив, що аліянти віддали в неволю Польщі 4½ МІЛІОНА галицьких Українців.

Се правда. Але чому він промовчав — ХОЛМЩИНУ, ПІДЛЯШЕ, ЗАХІДНУ ВОЛИНЬ І ПОЛІССЄ, які також аліянти віддали Польщі, а де живе стільки Українців що й у Галичині.

Чому? Відомо, чому. Тому, що його товариш Адольф Йоффе сповняючи волю Леніна, котрий Ляхам телеґрафував: „Ми вам дамо більше ніж аліянти", віддав сі українські землі дня 18-ого березня, 1921, у Ризі, польській шляхті. Галичини Йоффе не мав права віддавати, бо вона не належала до Росії; домагався самовизначення для Галичини, але скоро змінив фронт і згодився, аби советсько-польська границя ішла рікою Збруч, себто, аби Галичина належала до Польщі.

Всетаки по 3½ роках Раковський пригадав собі Галичину; пригадав собі ріку Збруч, яку оббито польськими і російськими граничними стовпами — і протестує. Протестує та не у Варшаві, а у... Лондоні.

Як протестує, так протестує, а всетаки скаржиться перед другими на Польщу, що загарбала Галичину. Тільки про Холмщину, Підляше, Волинь і Поліссє мовчить, бо сі землі ДАЛИ большевики Польщі, яко „газди" по спадщині по царях.

Тимсамим протест Раковського ослаблений в очах анґлійських дипльоматів, а ще більше в очах українського народу.

Та поминім усе большевицьке фарисейство, а гляньмо що дійсно варта протест Раковського.

Представник СССР., 150,000,000-вої держави, що складається майже з 30 „републик", іде аж до Лондону скаржитись на 15,000,000 Поляків.

Яке се свідоцтво для СССР.?

Се показує на БЕЗСИЛЬНІСТЬ СССР.

Якби СССР. мав бодай трошки сили, то був би сильнійший від Польщі і не потребував-б нанеї скаржитись в Лондоні, але подиктував-б їй, що має зробити.

А так лише протестує... немов яке маленьке товариство. Все те наслідок ВСЕРУЇНУЮЧОГО БОЛЬШЕВИЗМУ. Зруїнували большевики Росію і нападені нею народи і тепер не можуть кивнути пальцем. Не мають навіть стільки сили, ані військової ані грошевої, що малі балтійські держави, які від Росії відірвались.

Се дуже сумне явище. Особливо для Українців.

Якби була вільна Україна, то Західна Україна не була-б під Польщею і вона не їздила-б до Лондону з паперовими протестами, якби Польща загарбала яку частину її землі, але українські козаки ішли-б протестувати з рушницями і гарматами до Варшави.

Все те може й розуміють большевики, але що їх обходить доля і воля народів, поки комісари мають хліб і можуть в безконечність повторяти свої нудні промови про „світову революцію".

А прецінь скільки вони добра для робучого народу і для поступу зробили би, якби забрали свої окупаційні війська з України і Білоруси та дали їм змогу зорґанізувати свої сили і розправитись раз на завсіди з кровожадним сусідом — Польщею.

„ЩЕ НЕ ВМЕРЛА"...

(Лист із Волині).

Бідна Волинь! Її віками гноблений національно й соціяльно приходиться тепер не на життя а на смерть провадити запеклу боротьбу за своє фізичне існування. Ще не так давно були тут почаївські архимандрити Виталій та Іліодор, які вчили ненавидити все, що є польське, а тепер митрополит Діонизій вчить рабської покори перед усім польським. Однак, часи сліпого послуху минули безповоротно і волиняки одностайною лавою насувають на два ворожих фронти, важкими терпіннями здобуваючи собі своє право...

Говорити про одностайність цих змагань, це значилоб говорити про цілу історію польської окупації українських споконвічних земель, що скорше може нагадувати собою одну із казок „тисяча одної ночі", ніж яку-б то не було дійсність.

Однак, як це не дивно, а ця казка стала жорстокою дійсністю і вже після першого року окупації стало ясно, що треба рахуватися з доконаним фактом нечуваного насильства й треба йому протиставити якісь свої сили...

Такими силами могла бути одна лише націноальна свідомість, але затурканий московськими чорносотенцями волинський селянин брав на плечі торби й рушав незнану мандрівку на схід аби лише втікти якось від страшного польського пана. Великих зусиликих зусиль коштувало це тим одиницям, які кинулися в селянську масу, щоби стримати її і змусити до боротьби на місци, але зусилля ті не пійшли марно і вже другого року окупації не було на Волині такого повітового міста, де-б не було „Просвіти", української кооперативи та театрального кружка. Згодом повстали українські книгарні, бібліотеки, читальні, але гірше було зі школами на які не було ні засобів ні дозволу від уряду...

Цей рух на якийсь час захопив кремянецького епископа Діонизія (тепер — митрополита сидячого на місце польського прислужника митрополита Юрія), при консисторії якого знайшли собі місце знавці права української церкви і її історії професори І. Огієнко і Віднов. Особливо прислужився волинякам останній, бо тож він зукраїнізував „Єпархіяльні Відомости" і розпочав широку акцію українізації волинських православних церков, що було справжнім подвигом...

Тоді власне був такий момент, коли всі волиняки, як народ, так і інтеліґенція, готові вже були назвати Діонизія „своїм пастором", але цей „свій пастир" несподівано змінив напрям своєї політики й потихеньку став нюхатися з відомою панською стражею кресовою" і так почали діятися не зрозумілі річи. Несподівано польською владою було вислано за межі Польщі всіх тих, що не мали паньствових пшиналежносьці, а в тім і професора Біднова, хоч він мав, як політичний еміґрант, усі права на перебування в Польщі. Діонизій поставився до цего цілком байдуже, очевидно заздалегідь приготувавши свій плян діяльности. Так воно й було, бо ще не встигли висилаємі польською владою українські діячі виїхати за межі Польщі, як звідусіль посунили на теплі місця притишені до того часу члени давнього „Союза Русскаго Народа" й надобитки усяких „истинно-русских" армій Деникіна, Вранґля, Бредова та иншої московської монархістичної наволочі, що прибилася сюди буйними хвилями революції. Зрrazу почалася „реукраїнізація", а потім отверті виступи проти місцевих українських діячів, які виявили свій „зміст" підчас виборів до сойму та сенату, коли Діонизій виставив свою кандидатуру до сенату по вшехпольському списку.

Висліди виборів дали діонизієви не аби яку науку: його, як і всіх тих, що чужі й ворожі нашому народови, з „тріском" провалено. До сойму й сенату пішли всі, як один сини народу українці. Але десь уже на Діонизієве щастя, як раз під той час архимандрит Змараґд (Латишенко) вбив у Варшаві митрополита Юрія і на його місце сівДионизій.

З того часу на Волині й Холмщині православною церквою стали „опікуватися" виключно Поляки, а роля Діонизія зійшла до того, що він слухняно виконує кождий наказ польського уряду, зберігаючи лише своє становище. Сільське духовенство опинилося в ролі поліційних прислужників, міске духовенство в ролі льокаїв самого митрополита, а поодинокі священники, які не можуть бути зрадниками церкви і народа жорстоко переслідуються польською владою і на її жадання навіть розстричаються, як „неблагодатні"...

„Рівиндикація" церков, руйнація старовинних монастирів, нищення цвинтарів і заорювання могил — звичайне явище, яке „політичного" митрополита не дуже зворушувало. Навпаки він зайшов так далеко, що проголосив новий стиль і цей новий стиль був мірою того трепіння, яке міг лише витерпіти наш волиняк. Піднялася справжня буря, якої він не мав змоги утишити і тепер, як відомо нам „із секретних жерел", задумує повернути до своєї давної української політики й шукає замиреня з українською парляментарною репрезентацією. Однак, заки-що парляментарна репрезентація не хоче нічого з ним говорити, а через те саме почва якісь розмови бувший спіробітник архиеп. Євлогія, давний русофільський діяч на Холмщині, а з часу революції український письменник і редактор варшавського тижневика „Наш Світ" — Володимир Островський кажуть ніби-то ці розмови провадяться з відома парляментарної репрезентації і ніби то зайшли так далеко, що митрополит Діонизій вже згодився на українізацію церкви на Волині та Холмщині, українізацію духовної семинарії, видання українських підручників закону Божого й часопису для народу, а крім того заявив, що видасть розпорядження, яким дозволиться всім тим парафіям, які не згоджуються на новий стиль, святкувати по старому стилю. Чи треба щось говорити про те, наскільки це все нагадує собою правду і наскіль воно не є анекдотичне...

Закиж-що продовжиться рівиндикація і продовжується вона так, що нераз доходить до крівавих сутичок, на що вже не можуть спокійно дивитися навіть люде.

Безумовно радісною вісткою для волиняків була постанова греко-католицького духовенства, принята на загальних зборах Тов. св. ап. Павла у Львові на яких було присутними зверх 100 священників із провінції. Постанова ця звучить дословно:

Зібране на загальних зборах тов. св. Ап. Павла духовенство в імени цілого українського гр. -католицького духовенства, як найбільш рішучо одноголосно протестує проти замикання, загарбування й пересвячування на польські костели православних, колись в части бувших уніятських церков на Холмщині, Підляшу й Волині, яких число доходить нині до 500. Ця в 20 століттю „політика" світських і церковних польских властий є найбільш болюча і грізна в релігійних відносинах між католицьким заходом і православним Сходом: Вона кидає чорну пляму на католицьку церкву загалом, витворює непромостиму пропасть між православними і католиками, надуживає титулу св. Унії, яка є віроісповіданням галицьких Українців, не для знищення, а для навернення православних Українців на Холмщині, Підляшу й Волині, через що навіть у корені дікопується св. Унію в Українському народі".

Дальше гр.-кат. духовенство звертається із закликом до св. Ап. Престола і просить, аби він дипльоматичною дорогою перевів признання і поставлення на Луцькому архиерейському преосв. д-ра Йосифа Боцяна та забезпечив йому виконування своїх обовязків.

Постанова ця галицького духовенства знайшла на Волині самий живий відгук і цілком можливо, що вона подиктувала Діонизієви зміну його „курсу".

Та, як би небуло, а становище Діонизія захитане і то в далеко більшій мірі, ніж становище самої православної церкви, яка на разі знайшла ревних оборонців у самій масі своїх вірних. Инакше стоїть справа з економічним, просвітним та Волині. Тьма темна обшарників панів — панів — кольоністів — мазурів прибрала до своїх рук майже всі „парцелюфкі, так, що українському селянству більш нічого не зостається, як довічне наймитування що ніколи не ріжнилося-б від кріпацтва. „Просвіти" кооперави, книгарні та школи ледве животіють, ведучу безнастанну боротьбу з адміністративними скорпіонами. Почниаючи з весни ц. р., Ця боротьба набрала потворних форм формального польського білого террору. Вже на великдень поліція „паньствова" знайшла якісь „списки" й розпочала масові арешти селян та інтеліґенції, дошукуючись якої повстанчої орґанізації, яка має намір відірвати Волинь від Польщі і прилучити до Рад. України. Шукали цеї орґанізації протягом цілої весни і протягом цілої весни набивались невинними людьми всі волинські тюрми, але все дарма. Повстанчої орґанізаіці не знайшли але за те в пмяти населення зостанеться яскравий спогад, як то машерували з Острога до Луцька арештовані й заковані в кайдани сотні свідомих селян та інтеліґентів, не чуючи за собою найменшої вини.

Хвиля террору ще збільшилася, коли, в серпні появилося, — як на Волині так і на Білоруси декількох дійсно повстанчих відділів, які нагнали на обшарників та поліцію справжній жах. Особливо цей жах обгорнув їх після так званого нападу „більшовицьких банд" на білоруське повітове місто Столпці, де було зруйновано майже всі урядові польські інституції не виключаючи самого староства. Тоді вже занепокоїлася й Варшава і на бідні українські і білоруські землі хмарою посунуло військо й почалося „переведення ладу..."

Наразі це „привертання" вияснилося в надзвичайнім військовім стані, що значить не треба вже арештовувати та саджати до тюрем, а просто — **„привертати..."** Для того **„привертання"** істнують наглі військові суди і зброя...

Для успішнійшого переведення цеї „привертаючої" акції цивільна влада стала військовою, на місці воєвод сіли ґенерали, в прикордонній смузі ні пройти ні проїхати... **Баба, як виходить з хати копати на городі бараболю, мусить мати перепустку...**

Цікава з приводу цього заява ґенерала Сікорського, який сказав, що всі зарядження виникли в наслідок того, що в Київі створився українсько волинський повстанчий центр, акцією якого крує Юрко Тютюник, а на Білорусі керує також же білоруським „центром відомий „бандит" Муха-Михальський, який торік оперував на Віленщині.

На скільки ця заява згідна з правдою — важко сказати, але є всім відомим фактом, що повстання проти радянської влади в осени 1921 року, яке закінчилося масовими розстрілами повстанців, що були кинуті на Україну з таборів інтернованих військ У.Н.Р., було заарaнжоване відділом офензиви польського ґенерального „штабу з метою змусити більшовиків до скоршого виконування їх зобовязань у Ризі, і що в централі цеї повстаючої акції, яка знаходилася у Львові, приймали участь відпоручники польського ґенарального штабу, і що це повстання в слушний час час було спровоковане і тим самим було засуджене на сумний кінець. Наслідком того повстання загинуло багато радянських діячів урядовців та війська, а ще більше згинуло самих повстанців селян. Поляки мали собі ту користь, що дістали від большевиків бажанне й позбулися зі своєї території небажаного. Тютюник, який керував тим повстанням, не міг цього подарувати і тепер, звичайно помститься. Отже, Тютюник може собі мститися кільки сам схоче, бо це справа виключно його і польського ґенерального штабу, але при чому тут Волинь? При чому тут волинське селянство та інтеліґенція, або ота бідолашня баба, що йде з перепусткою бараболю копати.

І от не дивлячись на це все, Волинь не падає духом і з приходом осени, скрізь і всюди, оскільки позваляють обставини розпочинається широка освітна праця „Просвіт", а в тій праці чується одностайне і однодушне — **„Ще не вмерла..."**

1924 р., 12. вересня.

К. Л-вич

Чоловіка і море пізнаєш найліпше підчас — бурі.

Є питання на які найліпшою відповіддю є — мовчанка. При таких питаннях мовчать навіті жінки.

Щастя являється часто замасковане; біль показує тобі все своє справжнє лице.

— Що то є правда? — спитав я раз одну гарну жінку. — А вона на це: Правдиве є все те, в що вірить чоловік.

В БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ ТЮРМІ.

У вірменській ґазеті „Усапар" (що виходить в Каіро), поміщено спомини звісного вірменського письменника Бориса Ішханіяна. Він два роки просидів у большевицькій тюрмі. Списав там спомини, які тепер видав друком.

...Як западе сумерк управа вязниці робиться ще більше нервовою. Двері тюрми відчиняються що хвилини. (Можемо це бачити з нашої келії). На тюремне подвіря входять люде. Сторожу зміняють червоногвардійці. Нас усіх проймає жах. У ночі приїздить авто, арештантів випроваджують поодиноко з казамат. Куди — незвісно — та догадуються: на смерть.

Мовчки, нервово наслухуємо в темряві. О 8-ій годині відчиняються двері нашої келії. Зявився: комісар, управитель вязниці, дозорець.

— Корґанов! Боґданов! — і потім викликають іще двацять чоловік.

— Заберіть ваші речі! Ідіть за нами!

Вязні виходять із келії.

— Авто! — викликнув хтось. Чути тубу. Знову відчиняються залізні ворота. На подвіря входить двацять червоно ґвардійців. Частина жовнірів уставляється під стіною; друга частина стає напроти місця, де гнали засуджених на смерть. А ці засуджені забарикадувались столами, не хочуть кинути своє захисне місце.

— Відчинити двері! — роздається приказ управителля вязниці. — Відчинити, а ні то скажу постріляти вас наче собак. Готовіть кріси!

Засуджені на смерть ревуть із жаху.

— Нападаєте нас, наче вовки серед ночі. Ми безборонні. Коли хочете вести нас перед слідчого суддю, то підіждіть до завтра рано!

На подвірю замітний рух. Роздається приказ „Стріляй!".

Падуть поодинокі стріли. То жовніри стріляють у воздух. Чути брязкіт шиб — як бються. Крики розпуки, кличуть ратунку, потім знову пальба, метушня між жовнірами. Жовніри діляться на два гурти: одні не хочуть стріляти. Знову відчиняються ворота. Щераз голос управителя вязниці:

— Відчиніть двері!

Мовчанка. Приходять нові жовніри. Роздається сальва.

— Рятунку! Товариші, рятунку!

І нараз засуджені на смерть парляментарі, члени правительства зачинають співати. Співають інтернаціонал. Спів мішається зі стонами ранених, сальви не вгавають. Люде падуть, стони ранених слабшають.

— Жовніри, добийте їх прикладами! — кричить комісар. Жовніри вагаються вбивати вмираючих. Тому сторожу зміняють. Приходять инші. Ранених кладуть на столах, а потім знову роздається сальва.

Нараз настає мертва тишина. Хтось освічує столи ліхтарнею. Чути, як навантажують авто трупами. А потім видно, як високо наладоване авто кидає тюремне подвіря.

У цю криваву ніч і ми також — 800 вязнів — відчували смертельний жах. Цього не забудемо ніколи.

Дискретність. Жінки є все дискретні, коли мають оповісти про свої товаришки — щось доброго.

— Чи ти віриш, щоби то було можливе? Петро каже, що вже шість літ їздить автомобілем, а ще ані разу не поправляв його.

— Вірю, бо то я направляв його авто.

СЕЛО НА УКРАЇНІ.

(З французького журнала Ля Реві Контампорен).

Середній добробув на селі.

Те, що вражає окжного, хто поодрожує по Вкраїні навіть дуже коротко, це ріжниця, яка є між злиднями, які все ще, без огляду на зверхній вигляд досить оживлених головних улиць, панують по містах, а поміж деяким достатком, який можна відмітити по селах. Більшість населення великих міст ще й тепер живиться майже нужденно, зодягається і взувається ще нужденнійше: тоді, коли по селах виживлення є добре і люде страждають менше від дорожнечі убрань, бо зодягаються у полотна і сукна, які виробляють дома.

Досить побувати в трьох, чотирох селах, щоби запримітити, що село дійсно зачинає підноситися з безладдя та руїни, які спричинила революція. Зовнішний вигляд села не покращав; і навпаки, бачимо бляшані дахи поштуковані дошками, а навіть стріхою; та мужик став більше незалежним, заможнійшим. Якщо не знаходите тепер в українських селах мужиків дуже багатих, так як це бувало ранійш, не стрінете там більше мужиків дуже бідних, без землі, без худоби, які жилиб з одної днини на другу. Це саме мужик середняк; це він, і аж до нинішної хвилі він один, що витягнув якісь користи з революції; бо вона дозволила йому вкінці здійснити його відвічну мрію — забрати приватну велику земельну власність і стати одиноким хазяїном землі.

Якжеж відбувся поділ так дуже пожаданої зелмі? Це питання цікавило мене незвичайно, бо я мав у тямці всі труднощі, які виринали кожний раз, коли який аграрний закон дискутувався в Росії. Цей поділ відбувся в спосіб, треба признати, вельми несправедливий, але найпростійший у світі. Як загальне правило, землю, що належала до великих землевласників, монастирів, церков, як також удільні посілости поділено поміж села і волости; це значить, що в поділі усіх приватних земельних посілостий, які находилися в границях волости чи села брали участь тільки мужики, що замешкували цю волость чи це село. Тож траплялося, що мужики одної волости, де припадком була одна або кілька великих приватних посілостий, дістали чималі наділи аж 3.5—5 гектарів на душу чоловічого полу, тоді, як мужики сусідної волости, де було мало приватних земельних посілостий, не дістали нічого, або дуже мало. Покривджені мужики намагалися інколи боротися з цією крикливою несправедливістю, приходило з цього приводу до крівавих росправ, але перемога залишилася неодмінно за прихильниками поділу по волостям.

Не думайте, що мужики поводилися в цей спосіб цілком попросту тому, що були найсильнійші, чи найчисленнійші. Ні; в них був всеж таки якийсь принцип, дуже цікавий, який не мав нічого спільного з принципами римського права, але принцип.

— Тому, що наші предки були кріпаками такого-то а такого графа, чи князя, і тому, що вони обробляли цю землю, вона належить до нас. Такий є той принцип і така відповідь, яку я дістав усюди, де я питався, чому мужики села такого-то загарбали усю власність давного поміщика.

Треба зазначити, що землю, яку закупили мужики громадою, за посередництвом мужицького банку, віддано власникам мужикам. І тільки великі мужицькі посілости, які переходили цифру 30—50 гектарів, теж підлягали поділови. Та якщо спитаєте про мотиви цього виняткy, на вас дивляться зі здивуванням і вам одвічають:

— Алеж тому, що вони заплатили грішми за цю землю банкові, вона належить до них... Цеж не справедливо відбирати в них цю землю.

Не кажіть мужикові, що багацько великих землевласників купило також свої землі і заплатило за них, він не зрозуміє вас, або одкаже вам, що великі землевласники ніколи не обробляли своїх земель самі і що вони були просто панами, які заставляли працювати инших. Що до самого поділу, то він виповнявся на кожну чоловічу голову; це значить, кожний голова сімї одержав стільки однакових наділів, скільки сімя лічила членів чоловічого полу, що було у наслідках новою несправедливістю. Тож не було в цьому ні соціялізації, ні націоналізації, ні рівного поділу. Під сучасний мент як і ранійше, є мужики багатші і біднійші, одні мають більше землі, другі менше, одні худобу й інвентар кращий, другі гірший; одним словом маєткової рівности немає, але пересічно мужики завжди щось скористали і середня заможність внаслідок цього зросла.

Оборона землі.

Це було тоді, коли радянська влада не мішалася до способу поділу земель і лишила волю мужикам ділити приватні посіослти, як вони вважали це за справедливе, а не як це вона хотіла в перщих роках після большевицької революції, щоби розпоряджати вповні продуктами землі і оставити хліборобові лиш те, що він потребував, щоб проживитися — дуже погано, та скільки треба на засів. І ось тут большевики наткнулись на впетрий спротив з боку мужиків.

Мужики завжди вважали землю як таку, що повинна належати до них, не як громадська власність, але як власність приватна. Український мужик був від 16. і 17. віку власником; він ніколи не знав земельної комуни, ославленої „общини"; тож заволодівши панською землею і поділивши її, вважав одержаний наділ за свою власність, якою він, значить, може свобідно розпоряджати, так само як він може свобідно розпоряджатись усіма иншими здобутками своєї праці. Ніколи не прийшло йому до голови, що це держава є власником усього: землі, праці, мужика та продуктів, які він збирає в поті чола. І коли большевицька держава зажадала від нього усіх його лишків, зараховуючи до цих лишків і те, що конче потрібне, український мужик збунтувався. Він протиставив узброєний опір; а коли його топлено в потоках крови, тоді він перейшов від активного опору до пасивного. Мужик зачав ховати своє збіжжя а далі обмежив площу посіву аж до мінімум, воліючи терпіти, наражатися на неврожай, але зате ніяким чином не хотів пристати на те, щоб уряд розпоряджався здобутками його праці і означав скількість збіжа, якої йому потрібно, збіжжя — яке він посіяв й зібрав. Уся його духовість сильно бунтувалася проти цієї нісенітниці, проти цієї грабіжі. Боротьба була коротка — трівала приблизно два роки, — але запекла й жорстока: по насильних реквізиціях наступили харчові загони, здирства експедиції червоної армії і т. д. Ніщо не могло зломити опору мужика і уряд був примушений уступити і започаткувати нову економічну політику. Це був одинокий спосіб, який міг вратувати і дійсно вратував радянську владу від певної загибелі. Уряд установив безпосередний податок в натурі. Коли той податок, до якого згодом прилучилися і інші безпосередні податки на худобу і поголовно, був раз заплачений, мужик мав право довільно розпоряджати всім, що йому лишається.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

Померла сварлива тітка Петронеля. Священник на похороні говорить: „Вона була дорба, спокійна жінка, все старалася, щоби в родині була згода".

Тут обернувся один із свояків і каже до своєї жінки: Ходім відсілля, ми зайшли на якийсь инший чужий похорон.

Мати-жидівка говорить до своєї товаришки: „Я потребую для моєї дочки чоловіка, але він не птребує бути богатий бо вона сама богата; не потребує бути гарний, бо вона сама гарна; не треба бути йому образованим, вона сама є образована.. але він мусить бути порядний.

— Моріц, чи ти спиш?

— Ні, Сура„ я не сплю!

— Моріц, як завтра рано встанеш і йтимеш, не забудь лишити гроші.

— Ні, — я сплю.

Ніжність. Дівчина по заручинах оповідає своїй товаришці: „Він такий ніжний. Подумай собі, вчера вечер сказав він мені, що я виглядаю на богиню". — „Він говорив таке? — питається товаришка — Як можеш ти вийти замуж за такого чоловіка, що вже перед шлюбом говорить таку неправду?!

Зміни. Петро (до товариша, який недавно тому одружився) Ну, Степане, якжеж тобі живеться? — **Степан:** А цікаво. Підчас заручин говорив я, а моя наречена слухала; по весілю говорила вона а я слухав. Теперже ми обоє частенько говоримо разом, а сусіди слухають.

Причина. Лікар (до пацієнтки): Мій спосіб лічення здається помагає вам. Ви сьогодня виглядаєте багато краще.

Пацієнтка: О, я все виглядаю краще, коли надягну новий капелюх.

Скупар іде в ночі улицею. Нараз бачить щось блищиться на землі. Прискочив, зігнувся, але зараз відскочив зі словами: „А чорт би побрав такого драба, що вміє так плювати, що воно подобає на срібного доляра!"

Урядовий орган большевицького правителства „Ізвестія" написам: Ми комуністи повинні сповнити останній заклик Леніна!"

Останні слова Леніна перед смертю були: „Товарищі! за мною!"

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО.

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЯ.

(7)

(Докінченне).

Тільки незалежні від уряду, люде вільних професій, як адвокати, лікарі, комерсанти і то у великому місті, могли безборонно передплачувати українську пресу, бо там адміністрація не так могла це завважити, і таки там не можна було вживати брутальних способів заборони. А державні урядовці, навіть високого рангу, не могли передплачувати вільно українських ґазет. Для прикладу роскажу такий факт: Директор департаменту міністерства фінансів, в завідуванню якого були комерційні школи, викликав до Петербургу директора Катеринославської комерційної школи А. Синявського і почав йому загрожувати, що коли він передплачувати-ме українську ґазету, то він примушений буде звільнити його з посади; а треба сказати, що міністерство фінансів вважалося за найліберальніше.

Синявський почав запевняти його, що він українських ґазет не передплачує. Тоді директор департаменту показує йому бандеролю (опаску) від „Ради".

— А се що?

— Се-ж, каже Синявський, глянувши, — госпожа (пані) Синявська, а я...

— А мені донесено, що то ви одержуєте сю ґазету. Хто-ж така ся пані?

— Се моя дружина, відповів Синявський.

— От бачите...

— Але я сеї ґазети не читаю, поспішив додати Синявський.

— Припустім, що так, але всетаки ся ґазета приходить в помешкання директора комерційної школи, а я цього дозволити не можу!

В своєму щоденнику я записав силу таких фактів. Але тертаюся назад.

Можливість леґальної культурно-просвітної праці коло Просвіт, клюбів, коло ґазет, постепенно внесла занепад, а потім і паралич „Демократично-Радикальної Партії", що повстала в глухі часи реакції і була пристосована до потаємної, нелеґальної діяльности, а коли вийшла на ясний світ сонця, то скоро зівяла, змарніла на ньому. Спочатку Громади нашої партії були центрами, ядром, який керував та орґанізував всі оті Просвіти, клюби, оті недовговічні ґазетки, а згодом всі оті Громади пороспускалися в масі нових Українців, що випірнули з глибини, після революції 1905 року, але яких не можна було вводити в партійні громади. Поволі наші Громади перестали платити Центрові членські внески, бо гроші потрібні були для всяких місцевих потреб, що тепер виникли у великій скількости. Перестали посилати делеґатів на партійні зїзди, бо місцеві інтереси відбирали всю увагу, ввесь час. Згодом і самі провінціяльні Громади перестали збіратися, позавмірали, бо зявилися нові ґруповання, з новими людьми коло леґальної культурно-просвітної роботи.

Майже цілковита відсутність звязків у патірї з широкими народніми масами; повний брак свідомих Українців серед нашого поміщицтва та буржуазії (міщанства); свідомість свого безсилля і певність в неможливости власними силами провести своїх українських послів до Державної Думи привели до того, що багато членів Української Демократично-Радикальної Партії увійшло в загально-російську, Ка-Детську Партію.

З Київської Старої Громади першим натурально, туди увійшов проф. Лучицький і потягнув за собою М. Василенка, проф. Леонтовича, нарешті й Науменка і багато инших.

Теж саме діялося і по провінціяльних Громадах, а найтяжче для нас було те, що й І. Шраг увійшов в Ка-Детську партію. Хоч вони всі формально не виступили з „Демократично-Радикальної Партії", але ще більше ослабили її, віддаючи всі свої сили і енерґію російській партії, кяа, вгожуючись на українську мову в школах, суді, цекрві, все таки не визнавала автономії для України, хоч Польщу та Фінляндію призначала достойними автономії.

Науменко навіть став на чолі Російської Ка-Детської ґазети і, натурально, не мав часу й охоти працювати в українській тим більш, що в ній домінуючу ролю грав осоружний йому Ґрінченко.

Партійне життя наше в Київі зовсім завмерло, бо частина членів „Української Демократично-Радик. Партії" впірнула всеціло в леґальну культурно-просвітну працю в Просвіті, в орґанізації „Народного Університету", а друга — в працю в першій українській щоденній ґазеті „Громадська Думка", та в місячнику „Нова Громада" та в журналі „Україна", в який переіменувалася „Київська Старина", після відсвяткованя свого 25-річного ювилею.

Ґрінченко, Ефремов, Матушівський, др. Левицький та я одночасно були членами Ради „Демократично - Радикальної Партії" і членами Редакційного Комітету ґазети, а Ґрінченко ще й головою Просвіти.

Часто бувало так, що по закінченню нарад редакційного Комітету ті самі люде, з доміщкою одного, чи двох, починали засідання партійної Ради. Стомлені роботою в ґазеті, а особилво тими суперечками та чварами, які я описую в розділі „Перший Рік Української ґазети", ми не мали сил, енерґії проявити ініціятиву в керуванню партійним життям, а поволи йшли за тим, що воно нам накидало. Чим далі, тим рідче відбувалися наші партійні засідання, наради, бо провінціяльні Громади, як сказано вже, теж мало проявляли патрійного життя і не підштовхували насш будучи самі заняті своїми місцевими культурно-просвітними справами.

Тільки одна Полтавська Громада, вякій зосередилися такі надзвичайно енерґійні люде, як В. Шемет, Л. Жебуньов, П. Чижевський та в Конювий, не заняті в своїм маленьким тижневику „Рідний Карй", який провадив не моньче їх діяльний М. Дмітрієв, виявляла голосну на всю Україну партійну діяльність. Бачучи, що Центр, то-б то Київ, зовсім завмер і не виявляє ніякого партійного життя, Полтавська Громада взяла на небе ініціятиву і скликала, літом 1906 року, в Полтаві зїзд Української Демократично-Радикальної Партії, на якому і вибрано партійну Раду з Полтавців з осідком в Полтаві.

Але се мало помогло справі і не оживило діяльности Партії на Україні, бо вже всі звикли до керування з Київа і таки через причини, про які я вже казав.

Таким чином з розцвітом Українського культурно-просвітного життя, постепенно завмірало партійне, а після роспуску Другої Державної Думи, коли почалася страшенна Столипинська реакція, і зовсім завмерло. Демократично-Радикальна партія постепенно вмірала і нарешті, 1907 року зовсім умерла, хоч і без офіціяльних похорон, а просто перестала істнувати.

Коли настала чорна Столипінська реакція, коли позакривано Просвіти і майже всі українські клюби, коли позникали всі провінціяльні українські ґазети і зосталася тільки щоденна „Громадська Думка" в Київі, та „Рідний Край" в Полтаві, що ледве ледве животіли під пресією адміністрації, яка, як вже я казав, не забороняючи видавати, забороняла передплачувати, тоді українське громадянство виразно почуло потребу знов у нелеґальній підпольній орґанізації.

Після довгих нарад, обмірковуваннів, рішили ми відновити давню безпартійну загальну орґанізацію, що істнувала від 1897 року до 1904, але тепер вже під назвою „Товариство Українських Поступовців" (так званий ТУП) без всякого програму лиш на плятформі федеративного устрою Росії та автономії України, в яку увійшли всі ті самі Громади, що входили в „Демократично-Радикальну Партію" і яке дожило до революції 1917 року і з Ради якого в березні 1917 року витворилася загально відома „Центральна Рада",

Діяльність ТУП-а за все його істнування 1907—1917 року я описав у Щоденнику, хоч і „Езоповською" мовою, щоб не підводити під небезпеку людий і себе.

(Конець)

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія, від. 301, повідомляє всі хсвоїх членів, що місячні збори відбудуться дня 2. жовтня 1924 в церковній гали свц Тройці при Erie і Robey St. Початок зборів точно о 7. годині вечером. Обовязком кождого члена явитися на зборах тому, що є дуже важні справи, котрі треба конечно полагодити. Довгуючі члени мають свої залеглости заплатити, коли не хотять наразитись на неприемности. — Н. Слівінський, секр.

В ОБОРОНІ Д-РА ЯРОСЛАВА СЕЛЕЗІНКИ.

Берлінський тут. Прапор пише:

„Комітет поневолених народів Українців Білорусинів і Литовців", якого першим публичним виступом був був поміщений у попереднім числі „У. П." „Поклик до цивілізованого світа", — звернув у своїй діяльности окрему увагу на факт, пезправного поставлення перед польський суд дра Ярослава Селезінки, члена бувшого уряду Української Національної Ради.

В сій справі звернувся Котет до Ради Ліги Нарородів до Конференції Амбасадорів і до правительства Англії, Франції, Італії з наотою в якій звертає увагу на безправне поведенне польського правительства і просить о відповідні зарядження.

Нота до Ради Ліги Народів звучить:

„Дня 18. с. р. має відбутися перед трибуналом присяжних у Львові розправа проти др. Ярослава Селезінки, обвинуваченого за державну зраду й инші важкі злочини, за які грозить **кара смерти.**

На думку акту обжалування Др. Яросмав Селезінка допустився тих злочинів, через підписанне кількох деклярацій уряду Української Національної Ради Східної Галичини.

Сей уряд під проводом президента Української Національної Ради дра Евгена Петрушевича виступав до дня 15. марта 1923 р., себто до признаня Східної Галичини Польщі Конференцією Амбасадорів, як представник Східної Галичини на міжнародньому полі удержував свої місії в Парижі, Лондоні, Римі і т. д. і був в сьому характері признаваний головними державами антанти. Др. Ярослав Селезінка був членом сього уряду і в сім характері підписував деклярації, за які тепер має стати перед карним трибуналом. Після 15 марта, 1923, всі члени сього уряду зголосили свою димісію, а коли президент Української Національної Ради сейчас по зголошенню її прийняв, уступили зі своїх становищ.

Так само уступив зі свойого становища також др. Ярослав Селезінка і в лютім с. р. вернув до Східної Галичини де був негайно арештований і посаджений до слідчої вязниці, в якій сидить уже шестий мсяць.

Акт обжалования закидає йому виразно тільки вчинки сповнені ним в характері члена згаданого уряду перед 15. марта 1923 р.

Східна Галичина дісталася під суверенність Польщі на основі рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р. Перед сею датою заходилася вона на основі арт. 91 договору із Сан Жермен, з дня 10 вересня 1919 р. під суверенністю головних держав антанти.

Таким чином польське правительство поставило дра Ярослава Селезінку, уроженця Східної Галичини, перед суд за злочини, сповнені проти польської держави тоді, коли Східна Галичина не була частю польської держави.

Сей акт польського правительства нарушує зобовязаня, які випливають для Польщі з артикулу 92 згаданого договоз Сан Жермен з 10 вересня 1919 р. Сей артикул звучить:

„Ніхто з мешканців території бувшо австро-угорської монархії не може бути напастований і переслідуваний за своє своє політичне становище від 28. липня, 1914 р. аж до дефінітивного признання суверенности над сими територіями чи з приводу управильнення його державної приналежности на основі сього договору".

З Сього артикулу ясно виходить, що ніхто з мешканців Східної Галичини не повинен бути напастований і переслідуваний за своє політичне становище від 28 червня 1914 р. аж до дефенітивного признання суверенности над Східною Галичиною. Дефінітивне признаня сувереностн над Східною Галичиною наступило рішенєм Конференції амбасадорів з 15. марта 1923. р. Отже поставлене перед суд дра Ярослава Селезінки на його політичне становище заманіфестоване перед 15 марта 1923 являється очевидним нарушенням вище наведного артикулуСенЖрменського договору.

З огляду на се підписаний Комітет поневолених народів звертається до високої Ради Ліги Народів з прозьбою зробити перед польським правительством відповідне преставлення, щоб воно застановило процес проти дра Ярослава Селезінки і випустило його на волю".

Ноти до инших вище названих чинників мають подібний текст. Крім того Комітет звернувся до визначних політичних діячів в Англії, Франції, щоб вони своїм сп̣ливом помогли вратувати дра. Ярослава Селезінку від пімсти ворога-окупанта.

Особливо важним являється факт, що в Парижі вдалось комітетові заінтересувати сею справою „Лігу Оборони Прав Людини Громадянина", яка обіцяла від себе поробити відповідні заходи в обороні дра Ярослава Селезінки.

Вкінці треба додати, що Комітет поробив подібні заходи, щоб осягнути звільнення білоруського посла до польського сойму Сергія Барана, засудженого безправно на 5 літ вязниці за вчинки яких він мав допустититися в часі перед 15. марта 1923 р., отже тоді, коли білоруські землі зі становища міжнародного права не знаходилися ще під Польщею.

На ноту президента Української Національної Ради з 16. червня с. р. внесену в справі політичних емігрантів а головно дра Ярослава Селезінки, Ліга Народів відповіла писмом з 8. липня с. р. дотично дра Ярослава Селезінки, що на основі одержаних інформацій др. Ярослав Селезінка був арештований, як обжалований за те, що причинився до вбийства Сидора Твердохліба в 1922 р. одиницями, які були в порозумінню здр. Яр. Селезінкою."

Як бачимо в сих інформаціях Ліги Народів нема згадки про обжалуванне; дра Яр. Селезінки за вище згадані відозви, а з того виходить, що Польща соромилася признатись перед Лігаю Народів, що обжаловує др Яр. Селезінку за відозви з перед „вирішеня галицької справи".

В тунелі. Поїзд переїхав довший тунель, тоді студент каже до своеї товаришки: „Колиб я був знав, що цей тунель такий довгий, я бувби цілював тебе.

Дівчина: Як?! Або то не ти цілював мене?

Добрий математик.

Хлопець: По чому булки?

Пекар: Сім за шість центів.

Хлопець: Покажіть мені. Це буде пять булок за чотири центи, три за два, а одна даром. Дайте мені цю одну.

„Срібне весілле". Чоловік в (день свого срібного весілля до сварливої жінки): Я повинен був зробити це! Ось це повинен був я зробити!

Жінка: Що повинен ти був зробити?

Чоловік: Тому 25 літ повинен я був скрутити тобі карок. За це був би я відсидів десять літ кари, але від пятнайцяти літ мав би був я чистий спокій!

„АДХМУ" АБО: ЗААРЕШТОВАННЄ УКРАЇНСЬКОГО АБЕТКА.

Український педагог, Пилип Лисенький зладив складану колірову абетку. При помочі цієї показної абетки вдалося йому вивчити дітий у своїй школі в Золочеві на протязі двох місяців читтаи і писати. Зробивши такий гарний досвід Лисецький рішив передати свій дійсно вартісний винахід Союзови учительських спілок у Львові для масового поширення. Заїхав він з чотирма великими пакунками своеї абетки на залізничий дворець Підзамче й закликав одного товариша до помочі, щоби перенести їх до домівки Союза учительських Спілок. Але ось ледви вийшов з вагону — накрила його львівська поліція. В поліційній кімнаті на підзамчу питають його, що везе. „Абетку" — каже той. „Розпаковаць" Розпакував на нещастя значки червоного коліру. наЗчки уложені на картончиках, по кілька значків на одному. І на невеличкому картоні уложені червоною краскою такі значки: „А. Д. Х. М. У. Комісар поліції каже... „Ага, маю. „Цо то за товажиство"— Не хоче вірити, що це українська азбука. Він же знає „руске пісмо". Кінець кінців після дво годинного допиту видав засуд: „Пан пуйдзє з пакунками до дефензиви, я не моґе сам розстшиґноць..." Іде українська абетка до польської дефензиви На зустріч виходить з Кімнати — Кайдан. „Розпаковаць тен пакунек..." На щасте вказав на пакунок де були значки зеленого коліру і на тому скінчилася польська комедія.

В. Будзиновський.

ЯК БИ МУЖ СКАЗАВ.

Оповідане.

1)

До Клима Горбаня, богатого ґазди в Сімушках, зайшов його сусід, лісничий Борухонович Павло.

Ви куди? — Борухович спитав, бачучи, що Клим натягає святочну свитку.

Хиба ви не знаєте, що нині теє, те, ярмарок? — Клим відповів.

Купити що, чи продати?

Одно й друге. Насамперед продам, потому куплю теє, те.

І я продав биш як би мав що на продаж, але коли нема що, то нехай поки-що, жінка вдоволиться смаком.

Чи не ліпші для вас, що тепер не маєте теє те, гроший?

Не збагну, чому мені має бути ліпше від того, що в моїй кишени полотно.

Самі кажете, що тепер гроші потрібні вам на те, щоби купити щось, теє те, для жінки. То буде мабуть якесь модне, великопанське, бабське, теє те, фю-фю. Шкода гроший на бабські примхи. Скажіть жінці, що не маєте гроший, що з порожного теє те, не наллєш.

Вона знає, що мої гроші у Вас.

То було теє-те, доразу так говорити... Значить, ви прийшли, теє те... чи таки ваша жінка вислала вас до мене, теє те, по гроші? Бо їй забаглося вашу, в поті чола зароблену кервавицю викинути на якесь бабське, теє те, фю-фю?

Такою кервавицею та сотчина, що у вас, не є. Саме та, котрою я вам вигодив. Ви знаєте що я деколи маю щасте в картах.

Знаю одної ночі не мали щастя оба ксендзи, теє те, польський пробощ і наш парох.

Я їх справді тоді основно облупив.

Ваше щасте, тоді було, теє, те, й моїм щастем. Як ви були тоді не виграли, то ви були би теє те, сотчини не позичили мені. Я був би не купив бичків, котрі саме тепер, теє те, поведу на ярмарок. Худоба пішла в гору. Зароблю теє те. Добре зароблю. І ви заробите, бо теє те, як би не гроші від вас, я був би тих бичків не купив і не підгодував.

Від вас процентів не хочу. Не брали ви ніколи від мене, то я від вас не возьму.

Я від вас процентів не брав, бо ви гроші зичили в мене, теє те, не на зарібок. Як я коли вигодив вам грішми, то все лиш на те, щоби ви кинули їх, теє те, чортови в зуби. Ви або жінці купили якесь, теє те, фюфю, або програли в карти. Я заробив. Себ-то зароблю, як продам, теє те, бики. Заробить моя робота, заробить моя паша, але також зароблять гроші, за які я купив, теє те, бички. В частині тих биків також ваші гроші, отже, теє те, частина зарібку належиться вам... Але, теє те...

Що теє те?

Чи не ліпше було би, як би я мого довгу вам теє те, ще не віддав? Рахувати, ще не зараз, але колись, теє те, пізнійше?

Чому не зараз?

Бо шкода кидати, теє те, чортови в зуби. Шкода на бабське теє те, фюфю.

Сим разом гроші потрібні мені не на бабське і не на фюфю. Хочу купити пасіку.

То було, теє те, доразу говорити. — Горбань крикнув.— Віддам, зараз віддам. Зараз як лиш продам теє те, бики. Ви пасіку, теє те, вже сторгували? Хто продає? Таки в нашім, теє те, селі?

Продає Залужний.

Гідна, теє те, пасіка. Але сотчина, хоч би й в купі з тим, що я додам вам з мого, теє те, зарібку на биках, буде за мало. Хиба не цілу берете, теє те, пасіку?

Цілу. Залужний хоче за неї триста корон і в осени сто кварт меду.

То не дорого. Будете мати теє те, гроші. Я віддам вам, теє те, сотку з зарібком. Який буде, покажеся, коли продам, теє т, воли. Решту доручу вам. Ви зробили мені, теє, те, вигоду, то я вигоджу й вам. Будете мати гроші, і теє те, пасіку.

З обійстя виїхав перед пасіку візок.

Бувайте здорові, — сказав Горбань. — Я вже їду. Воли вже пігнав, теє те, наймит досвіта. Вони мабудь вже доходять до міста. Смерком зайдіть до мене. Дістанете теє те, гроші. Мій довг і процент, ще й теє те, решту, кілько треба буде на пасіку.

Заждіть трошка, поїду з вами. — Можеби ви, теє те, лищилися дома? Лишіться, бо як продам бики і ви будете в місті і я продам бики, то зараз видрете від мене гроші і пасіку возьме, теє те, чорт. Місто, ще й в торговий день, дуже небезпечне для такого, що має гроші. — Не второпаю, чому воно має так зле скінчитися. Я ані дитина, ані баба, що скуповувалаби всяки цяцьки і чічки, які тільки побачить.

Як будете мати в руках теє те, гроші, будучи в місті, то таки скортить вас купити, теє те, се й те... Гроші розійдуться і пасіка Залужного лишиться у Залужного.

Щоби так не сталося не дайте мені гроший. Дайте аж вернемо домів. В місті дасте мені лише одного ґульдена на закуску в Народній Торговли. Бо, бігме й ґульдена не маю в хаті. Жінка взяла нині послідну корону.

Не вірю, щоби в Народній Торговли обійшлися одним ґульденом.

То нехай два. Але більше не дайте. Не дайте хоч би я просив плачучи ревними сльозами хоч би грозив револьвером.

— Щоби від мене видобути ваші гроші, власні гроші, не потребуєте ані ліворвером грозити. Вистане, як скажете „дай!".

Не дайте! Кажу вам, не дайте. Хиба лиш одного ґульдена. Або два.

Горбань і Борухович сіли на візок і поїхали до міста.

Міркую, — Борухович промовив до сусіда, коли вже заїхали на торговицю, — що я на торговици не потрібний. Ні продаю, ні купую.

То йдіть, теє те, до Торговлі — Горбань відповів.— Там дожидайте мене. Гадаю, що бики скоро продам. — Худоби, бачу, зігнали на торг не богато, а покупців збіглася велика сила.

Та як мені до Торговлі без грошей? — Борухович відповів, — порпаючи в кишени камізольки. — Всего, бачите, двацять сім сотиків.

Та я обіцяв вам, теє те, два ґульдени, — Горбань сказав, виймаючи з капчука чотири корони. — Нате вам.

Борухович пішов до Торговлі. Вступив до краму і допитливим оком глянув на двері до малої комнатки, до котрої заходили на закуску „ліпші гості".

В мордівни є хто? — спитав пошепки склепового хлопця, показуючи очима на двері комнатки. Є два і тужно дожидають третого.

Хто такий?

Оба ваші парохи. Український і польський.

У нас латинського пароха нема.

Де є латинники, там є і латинський парох. Хибаж ви не знаєте, що в вашім селі пару латинників? Колись було богато. Я знаю, бо й я з Сімушок. Колись було богато, але український парох поволи викрадав їх і викрав майже всіх латинників. Всетаки пару лишилося. Мій стрийко ще латинник. І ваша жінка Полька.

Все те знаю. Але латинський пробощ сидить в сусіднім селі. До нас лише заїздить Або й заходить, бо то не далеко.

Отже він таки ваш парох.

Моеї жінки, не мій.

Немаю охоти йти до них, — Борухович додав всунувши руку в кишеню і допевнившися, що в ній тільки два ґульдени.

Лише чотири корони, — погадав. — Се замало, щоби сісти з такими грачами.

Чому не маєте охоти?— хлопець спитав. Вони сказали мені, щоби я, як до краму прийде який третий, справив його до них...

Саме того, що їм потрібний той третий, волю лишитися в кра̀мі. Вони зараз тягнуть до карт. Ґрають за високо, газардують. Дай мені чарку зеленої, ложку бриндзі, бляшаночку сардинок, бомбу пива і зальцштанґу.

Хлопець замість подати приказане, відхилив двері до комнатки, всунув голову і шепнув:

Є третий, але не хоче йти.

Хто такий? — спитав по українськи один з обох священиків.

Ваш парохіянин, лісничий Борухович.

Зараз приведу його, — сказав священик і встав з застола.

Не потребував виходити й до краму і Боруховича втягати, бо лісничий сам всунувся в комнатку, чи як її звали жінки картярів, мордівню.

(Дальше буде).